

Об'єктивна сторона злочину “Порушення чинних на транспорті правил” (ст. 291 КК України)

Юліанна Сергіївна Рудика 13.12.2017 Студентські публікації, Інститут права ім. І. Малиновського No Comments

У статті досліджено особливості об'єктивної сторони злочину «Порушення чинних на транспорті правил» (ст. 291 Кримінального кодексу України).

Ключові слова: об'єктивна сторона злочину, чинні на транспорті правила, транспорт, правила дорожнього руху.

Annotation: In the article the features of the objective side of the crime “Violations of the rules in force in transport” are investigated (Article 291 of the Criminal Code of Ukraine).

Keywords: the objective side of the crime, the rules in force on the transport, transport, traffic rules.

Постановка проблеми. Ступінь суспільної небезпеки порушень правил безпеки на транспорті є дуже високим. Ця небезпечність проявляється в тому, що у разі недотримання встановлених правил завдається шкода життю і здоров'ю людей, предметам матеріального світу, тощо. Отже, слід дослідити особливості злочину «Порушення чинних на транспорті правил» та проблеми, які виникають у разі його вчинення.

Завдання дослідження. Завданням цього дослідження є аналіз особливостей об'єктивної сторони ст. 291 Кримінального кодексу України.

Розробка проблеми. Вагомий внесок у дослідження злочину «Порушення чинних на транспорті правил» внесли вчені України вченими України, такі як О.О. Балобанов, В.І. Борисов, С.В. Гізімчук, В.С. Гусласький, В.І. Касинюк, З.Г. Корчева, О.М. Котовенко, В.А. Мисливий, О.М. Опальченко, В.М. Прусс, В.П. Тихий та інші.

Метою статті є дослідження особливостей об'єктивної сторони злочину «Порушення чинних на транспорті правил» (ст. 291 КК України).

Виклад основного матеріалу. Елементами складу злочину є об'єкт, об'єктивна сторона, суб'єкт, суб'єктивна сторона. Відповідно з диспозиції ст. 291 КК України «Порушення чинних на транспорті правил» впливає, що цей злочин може включати в себе два об'єкти. Основний безпосередній об'єкт злочину – безпека руху та експлуатації всіх видів транспорту від неправомірних дій пасажирів та інших осіб. Додатковим обов'язковим його об'єктом є життя, здоров'я особи, власність, інші блага [3, с. 466].

Далі нам потрібно зосередити увагу на об'єктивній стороні злочину. Об'єктивну сторону злочину «Порушення чинних на транспорті правил» складають діяння, наслідки та причинний зв'язок між ними. Обов'язкова ознака об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 291 КК України, – дві форми діяння: 1) порушення чинних на транспорті правил, що забезпечують рух; 2) порушення правил, норм і стандартів виготовлення, переобладнання, ремонту транспортних засобів [3, с. 466].

Перший спосіб – це невиконання правил, норм і стандартів. Диспозиція ст. 291 КК України бланкетна, отже вона для розкриття змісту відсилає нас до різних правил, інструкцій, статутів, що діють на усіх видах транспорту. Особа, на яку покладено обов'язок виконати якусь дію або утриматись від її вчинення, робить все навпаки: вчиняє заборонену дію (діяння у виді дії) або не виконує обов'язкову дію (діяння у виді бездіяльності). Наприклад, відповідно до пп. 9.2, 9.3 Правил дорожнього руху водій транспортного засобу повинен подати сигнал світловими покажчиками чи рукою перед початком руху і зупинкою, перед перестроюванням, поворотом або розворотом [4]. Невиконання вказаної дії свідчить про невиконання Правил дорожнього руху, тобто про бездіяльність особи. Ще одним яскравим прикладом є недотримання правил поведінки осіб на залізничному транспорті. Відповідно до пп. 3, 5 Постанови КМУ Про правила поведінки громадян на залізничному транспорті особи, які не належать до працівників залізничного транспорту, не мають права ходити по залізничних коліях, знаходитися у службових приміщеннях залізниці, крім приміщень, де здійснюється прийом громадян, у вагонах під час їх відстою. Для проходу до поїзда або виходу до вокзалу пасажир повинні користуватися призначеними для цього пішохідними мостами, тунелями чи переходами. Забороняється псувати колії, споруди та обладнання залізниці, а також вчиняти інші дії, які можуть порушити розклад чи безпеку руху на залізниці [5]. Отже, якщо вказані правила не будуть виконуватися, то це потягне за собою кримінальну відповідальність за ст. 291 КК України.

Другий спосіб – неналежне виконання правил. У цьому випадку особа при обов'язку виконання дії здійснює її неналежним чином (діяння у формі бездіяльності). Наприклад, особа, яка хоче скористатися проїздом у залізничному транспорті (вагоні), повинна переконатися, що її ручна поклажа не перевищує 36 кілограмів. Коли особа вдома важила свою ручну поклажу, то вага становила 35, 5 кілограмів, проте як виявилось пізніше, ваги цієї особи були трішки пошкодженими. Згідно з п. 12 Правил поведінки громадян на залізничному транспорті пасажирів з ручною поклажею вагою більше 36 кілограмів та з легковаговою ручною поклажею об'ємом, більшим місткості місць для її перевезення, у вагон не допускаються [5]. Також, відповідно до п. 14.2 Правил дорожнього руху водій (наприклад, скутера з електродвигуном до 3 кВт) перед початком обгону повинен переконатися у чотирьох обставинах: а) жоден з водіїв транспортних засобів, які рухаються за ним і яким може бути створено перешкоду, не розпочав обгону; б) водій транспортного засобу, який рухається попереду по тій самій смузі, не подав сигналу про намір повороту (перестроювання) ліворуч; в) смуга зустрічного руху, на яку він буде виїжджати, вільна від транспортних засобів на достатній для обгону відстані; г) після обгону зможе, не створюючи перешкоди транспортному засобу, який він обганяє, повернутися на займану смугу [4]. Водій робить все необхідне у фізичному розумінні для виконання цієї дії: дивиться вперед, у дзеркало заднього виду і т.д., але впевнюється при цьому лише у трьох з чотирьох необхідних обставин при реальній можливості впевнитися у всіх.

Порушення правил можуть допускатися при виготовленні транспортних засобів, окремих частин і механізмів. При виконанні таких робіт можуть використовуватися запасні частини інших транспортних засобів. Такі частини іноді не відповідають технічним вимогам швидкості руху, не витримують певної ваги, у зв'язку з чим можуть виникати аварії під час їх експлуатації [2].

Деякі правила, норми, стандарти можуть не дотримуватися у разі переобладнання чи ремонту транспортних засобів.

Склад злочину, передбаченого ст. 291 КК України є матеріальним, тобто суспільно-небезпечні наслідки є обов'язковою ознакою цього складу.

Наслідками злочину «Порушення чинних на транспорті правил» є загибель людей або інші тяжкі наслідки. Аби настала кримінальна відповідальність потрібно, щоб загинула хоча б одна людина. Іншими тяжкими наслідками є тяжкі тілесні або середньої тяжкості тілесні ушкодження та велика матеріальна шкода.

Між діянням і наслідком повинен бути встановлений причинний зв'язок. Для встановлення причинного зв'язку в суді нерідко призначаються експертизи [2].

Правила безпеки руху транспорту можуть бути у різних формах виражені в нормативних актах. Здебільшого вони формулюються у формі категоричної настанови або категоричної заборони. Однак трапляються норми, виражені в рекомендаційній формі.

Рекомендаційний характер норми виключає її обов'язковість. Саме по собі невиконання рекомендації не може розглядатися як порушення правил безпеки руху. Але якщо внаслідок ігнорування особою рекомендації настали тяжкі наслідки, вона повинна нести відповідальність. Рекомендаційний характер норми ніби залишає особі більше свободи вирішувати, як діяти в конкретній ситуації, але не знімає з неї відповідальності за помилкове рішення. Ігноруючи рекомендацію, особа бере на себе ризик настання суспільно небезпечних наслідків. Так, наприклад, інформаційно-вказівний дорожній знак 5.30, передбачений Правилами дорожнього руху, встановлює рекомендовану швидкість для транспортних засобів на певній ділянці дороги. Дотримання водієм зазначеної на даному знаку швидкості не є обов'язковим. Проте якщо внаслідок її перевищення стануться суспільно небезпечні наслідки, передбачені КК, то за наявності всіх ознак злочину водій повинен нести кримінальну відповідальність за порушення правил безпеки руху на транспорті (виходячи з приналежності транспортного засобу до механічних – за ст. 286 чи ст. 291 КК України).

Висновки. Закон України «Про транспорт» виділяє серед транспорту загального користування залізничний, морський, річковий, автомобільний і авіаційний, а також міський електротранспорт, у тому числі метрополітен [6, с. 446].

Визначити повний перелік порушень чинних на транспорті правил неможливо у зв'язку із значною кількістю нормативних актів, що встановлюють ці правила. До того ж такі правила не є постійними і з розвитком техніки та появою нових видів транспортних засобів доповнюються та змінюються. Стаття 291 КК не містить чіткого визначення, за порушення яких саме правил, норм і стандартів настає відповідальність за цією нормою. На наш погляд, це будь-які правила, норми і стандарти на транспорті загального користування, прийняті та введені в дію у встановленому порядку, що забезпечують рух, а також регулюють порядок виготовлення, переобладнання, ремонту транспортних засобів. Містяться вони у нормативних актах, що діють на території України: законах, підзаконних нормативних актах, міжнародних нормативних актах, до яких приєдналася Україна.

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ

П О С Т А Н О В А
від 10 листопада 1995 р. N 903
Київ

**Про Правила поведінки громадян
на залізничному транспорті**

{ Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ
N 437 ([437-2016-п](#)) від 13.07.2016 }

З метою забезпечення належного правопорядку та безпеки громадян на залізничному транспорті Кабінет Міністрів України

п о с т а н о в л я є:

1. Затвердити Правила поведінки громадян на залізничному транспорті (додаються).

2. Міністерству транспорту забезпечити контроль за виконанням азначених Правил на залізницях.

Прем'єр-міністр України

Є.МАРЧУК

Міністр
Кабінету Міністрів України

В.ПУСТОВОЙТЕНКО

Інд.34

ПРАВИЛА
поведінки громадян на залізничному транспорті

Загальні положення

1. Ці Правила стосуються пасажирів, які користуються залізничним транспортом, а також громадян, які зустрічають або проводжають їх на території залізниці, у вокзалах та поїздах. Зазначені пасажирів та громадяни зобов'язані дотримуватися вимог цих Правил та інших документів, що регламентують порядок еревлення пасажирів і багажу залізницями.

Правила поведінки на роздільних пунктах залізниці

2. Роздільний пункт залізниці (станція, роз'їзд, обгінний пункт) разом з обладнанням, призначеним для забезпечення діяльності залізниці та безпеки руху поїздів, є зоною підвищеної небезпеки і особливого контролю.

3. Особи, які не належать до працівників залізничного транспорту, не мають права ходити по залізничних коліях, знаходитися у службових приміщеннях залізниці, крім приміщень, де здійснюється прийом громадян, у вагонах під час їх відстою.

Для проходу до поїзда або виходу до вокзалу пасажирів повинні користуватися призначеними для цього пішохідними мостами, тунелями чи переходами.

4. Пасажирів безпересадочних вагонів у пунктах їх перечіплювання можуть користуватися службовими переходами залізничників. При цьому необхідно мати при собі залізничний квиток або інший документ, який дає право на проїзд.

5. Забороняється псувати колії, споруди та обладнання залізниці, а також вчиняти інші дії, які можуть порушити розклад чи безпеку руху на залізниці.

Розмір збитків, завданих зазначеними діями, встановлюється залізницею.

**Правила поведінки на вокзалах, платформах та в
пасажирських спорудах**

6. Вокзал (приміщення для пасажирів на проміжних станціях) залізниці - комплекс спеціальних споруд, приміщень, обладнання, призначених для обслуговування пасажирів, надання їм платних послуг, управління рухом поїздів та розміщення персоналу. До складу вокзального комплексу входять: посадочні платформи, пішохідні тунелі та мости, переходи через залізничні колії, багажні приміщення, частина прилеглої до споруди привокзальної площі.

7. На території вокзалу пасажирів, а також громадяни, які зустрічають або проводжають їх, повинні дотримуватись правил санітарно-гігієнічної, санітарно-протиепідемічної та пожежної безпеки.

8. Користуватися вокзалом та приміщеннями для пасажирів мають право: пасажирів, які придбали квитки або мають інший документ, що дає право на проїзд;

- громадяни, які проводжають пасажирів;
- громадяни, які зустрічають пасажирів.

9. Вокзал забезпечує обслуговування пасажирів цілодобово. Для осіб, які мають проїзні документи, вхід до залів обслуговування безплатний, для осіб, які таких документів не мають, - за плату, встановлену Укрзалізницею. Вхід до касового залу безплатний.

У години доби з 22.00 до 6.00 в залах вокзалу можуть знаходитися тільки особи, які мають залізничні квитки на сьогодні та завтра, а також ті, що зустрічають та проводжають пасажирів.

10. На платформах та в приміщеннях вокзалу забороняється: смітити, кидати та залишати будь-які предмети на колії, платформах, підлозі, підвіконнях, сидіннях у залі чекання; пошкоджувати чи забруднювати майно залізниці; розпивати спиртні напої, палити у невстановлених місцях; створювати перешкоди працівникам вокзалу в оведенні контролю за дотриманням Правил та виконанні ними службових обов'язків;

- продавати чи купувати квитки з рук;

- підходити ближче ніж на 0,5 метра до краю платформи після оголошення про подачу чи прибуття поїзда до його повної зупинки;

- самостійно перевозити ручну поклажу засобами перевезення пошти чи багажу;

- захарашувати зали, вестибюль вокзалу, проходи в залах чекання та платформи власною ручною поклажею;

- залишати особисті речі без догляду. Щодо речей, знайдених за відсутності їх власника, вживаються заходи для встановлення їх приналежності;

здавати на зберігання до автоматичних чи стаціонарних камер схову та заносити у вокзал зброю, вибухові, інфекційні, радіоактивні речовини, бензин, гас, ацетон, спирт та інші легкозаймисті та легкогорючі речовини.

Правила проїзду

11. Для проїзду у вагонах будь-якої категорії пасажир повинен мати відповідні документи на право проїзду та пред'являти їх перед посадкою в поїзд провідникові вагону або особі, яка контролює вхід до вагонів приміського поїзда. Пасажир повинен зберігати проїзний квиток протягом усієї поїздки та пред'являти його на вимогу осіб, які здійснюють контроль (за винятком випадків, коли квиток зберігається у провідника вагону).

12. Кожний пасажир має право безплатно перевозити із собою у вагоні ручну поклажу вагою до 36 кілограмів, а за об'ємом не більше місткості місць, відведених кожному пасажирові для перевезення ручної поклажі. Пасажири з ручною поклажею вагою більше 36 кілограмів та з легковаговою ручною поклажею об'ємом, більшим місткості місць для її перевезення, у вагон не опускаються.

13. Ручна поклажа розміщується:

у пасажирських купейних, плацкартних та спальних вагонах:
пасажирів, які займають нижні місця, - в рундуках купе;
пасажирів, які займають верхні місця, - на третіх полицях плацкартних вагонів, у нішах купейних вагонів, на верхніх спеціальних полицях спальних вагонів;

у пасажирських загальних вагонах:

пасажирів, які займають непарні місця, - в рундуках під сидіннями;
пасажирів, які займають парні місця та місця з літерою "а", - на третіх полицях купе;
у приміському поїзді:
під сидінням та на боковій верхній полиці вагона.

Забороняється розміщення ручної поклажі в тамбурах вагона, коридорі салону, проходах купе, в проході приміського вагона.

14. Пасажирам забороняється:

знаходитися у вагоні без проїзних документів чи посвідчення на право безплатного проїзду;
перебувати на підніжках, дахах вагонів, перехідних площадках, у тамбурах пасажирського поїзда; заходити і виходити з вагона до повної зупинки поїзда;

-самовільно користуватися стоп-краном для затримки поїзда без крайньої потреби.

- У разі виникнення непередбачених аварійних обставин пасажир повинен сповістити провідника, а за його відсутності самостійно скористатися стоп-краном;

- розпивати спиртні напої у невстановлених місцях, порушувати спокій інших пасажирів;
  - перебувати у стані наркотичного чи явно вираженого алкогольного сп'яніння, в забрудненому одязі;
  - палити у невстановлених місцях та застосовувати відкритий вогонь;
  - смітити в купе, коридорах вагона, кидати через вікно сміття та інші предмети;
  - забруднювати вагон, пошкоджувати внутрішнє вагонне обладнання, постільні речі;
  - перевозити зброю (крім особливих випадків - перевезення службової та мисливської зброї), вибухові, отруйні, смердючі, інфекційні, радіоактивні речовини, спирт, бензин, гас, ацетон та інші вогненебезпечні, легкозаймисті, самозаймисті речовини також ручну поклажу, яка може забруднити вагон.
  - Перевірка ручної поклажі здійснюється у порядку, передбаченому законодавством;
  - залишати ручну поклажу та власні речі без догляду. У разі виявлення пропажі речей пасажир повинен негайно сповістити про це провіднику вагона;
  - створювати перешкоди для роботи або не виконувати вимоги провідника вагона, поліцейських, працівників митного, прикордонного та фітосанітарного контролю. {
Абзац тринадцятий
пункту 14 із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ
N 437([437-2016-п](#)) від 13.07.2016 }
15. За порушення цих Правил винні особи притягуються до відповідальності згідно із законодавством.